

Miljödepartementet

Naturmiljöenheten

Sportfiskarnas synpunkter på betänkande ”Stärkt lokalt åtgärdsarbete – att nå målet Ingen övergödning”, SOU 2020:10, dnr M2020/00554/Nm

Sammanfattning

- Sportfiskarna tillstyrker utredningens förslag om ett generellt undantag från strand-skyddet för våtmarker och dammar som har anlagts eller restaurerats med huvudsakligt syfte att minska näringsbelastningen på den lokala vattenmiljön. Motsvarande undantag från biotopskyddet bör gälla för våtmarker och dammar som har anlagts med detta syfte.
- Sportfiskarna tillstyrker förslaget om att de länsstyrelser och kommuner, där det finns ett behov, ska ha en åtgärdssamordningsfunktion såsom en vattensamordnare eller åtgärdssamordnare.
- Sportfiskarna tillstyrker förslaget om att Havs- och vattenmyndigheten får i uppgift att tillhandahålla en central stödfunktion för lokalt åtgärdsarbete.
- Sportfiskarna tillstyrker förslaget om att reglerna om markavvattningsföretag ses över i syfte att förenkla förfarandet kopplat till omprövning och avveckling av markavvattningsföretag
- Sportfiskarna saknar en beskrivning av sambandet mellan förekomst av rovfisk och övergödningseffekter, samt förslag på hur rovfiskbestånd kan stärkas för att motverka övergödning.
- För att öka takten i åtgärdsarbetet och stärka den lokala förankringen bör myndigheter kunna ge det civila samhället uppdrag och därigenom ge organisationer i större utsträckning möjlighet att delta i vattenförvaltningsarbetet utifrån aktörernas specifika expertområden
- Om takten i åtgärdsarbetet ska kunna öka bör den omorganisation som föreslås i Vattenförvaltningsutredningen inte genomföras. Vattenmyndigheterna bör fortsatt ha ansvar för vattenförvaltningen.

Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund, Sportfiskarna, har inte haft möjlighet att studera betänkandet i detalj, men vill härmed lämna synpunkter på valda delar som berör oss.

Strandskydd och biotopskydd

Enligt utredningen har strandskyddet en hämmande effekt på anläggandet av nya våtmarker eftersom strandskyddet medför begränsningar i hur markägaren får utnyttja sin mark. Utredningen föreslår därför ett generellt undantag från strandskyddet för våtmarker och dammar som har anlagts eller restaurerats med huvudsakligt syfte att minska näringsbelastningen på den lokala vattenmiljön.

Sportfiskarna bedriver ett omfattande arbete med att restaurera våtmarker längs Östersjökusten från Blekinge i söder till Hälsingland i norr. Våra erfarenheter stämmer överens med utredningens slutsatser om att strandskyddet kan ha en hämmande effekt på anläggandet av nya våtmarker eftersom det medför begränsningar i hur markägaren får utnyttja sin mark.

Sportfiskarna förespråkar generellt ett starkt strandskydd för att värna allmänna intressen. Men i det här fallet anser vi att ett undantag kan vara befogat och tillstyrker alltså utredningens förslag om ett generellt undantag från strandskyddet för våtmarker och dammar som har anlagts eller restaurerats med huvudsakligt syfte att minska näringsbelastningen på den lokala vattenmiljön. Motsvarande undantag från biotopskyddet bör gälla för våtmarker och dammar som har anlagts med detta syfte.

Starka rovfiskbestånd motverkar övergödning

Utredningen beskriver kort både Sportfiskarnas gäddfabriker och utfiskning av vitfisk, men man går egentligen inte in på kopplingen mellan förekomst av rovfisk och minskade övergödningseffekter. Forskning från SLU visar att åtgärder som gynnar rovfiskar, såsom gädda, abborre och torsk, kan bidra till att motverka övergödningssproblem i kustområden¹. Med andra ord är åtgärder som gynnar rovfisk viktiga, inte bara för att en våtmark/gäddfabrik fungerar som näringsfälla. En god fiskförvaltning såsom bland annat skydd av viktiga lekområden för fisk vid kusten, är därför viktigt för att motverka övergödningssproblem. Detta samband borde utredningen beskrivit närmare och beaktat möjliga åtgärder för att skydda och stärka rovfiskbestånd.

Stärkt lokalt åtgärdsarbete

Utredningens förslag syftar till att minska övergödningen. Det ska åstadkommas genom att det lokala åtgärdsarbetet stärks.

Sportfiskarna menar att det civila samhället har mycket att bidra med i vattenförvaltningsarbetet, och att regering och myndigheter i större utsträckning borde ta hjälp av ideella organisationer för att uppnå vattendirektivets mål. Det civila samhället har i regel upparbetade kontakter med medlemmar och lokala föreningar, och de olika organisationerna besitter kompetens inom sina respektive expertområden som behövs i vattenförvaltningen. Staten borde använda det civila samhället i större utsträckning i vattenförvaltningsarbetet, t ex genom att ge konkreta, och mera långsiktiga uppdrag till organisationer. Det skulle t ex kunna vara informationsinsatser, där organisationerna ofta har nära kontakter med de som berörs av vattenförvaltningen lokalt.

---

¹ Östman m fl (2016). Top-down control as important as nutrient enrichment for eutrophication effects in North Atlantic coastal ecosystems. *Journal of Applied Ecology* 53:1138–1147

Enligt en undersökning från SCB och Fiskeriverket lades under 2004 nära 900 000 dagar på fiskevårdsarbete av 92 000 personer, vilket motsvarar 10 dagar per person². Den vanligaste formen av fiskevårdsarbete var fältarbete, dvs. praktiska vattenvårdsinsatser och dylikt, detta engagerade 47 000 personer, alltså motsvarande 470 000 timmar. Färskare siffror än så finns inte så vitt vi vet, men Sportfiskarnas uppfattning är att intresset för fiskevård/naturvård och restaurering i vatten snarare har ökat avsevärt än minskat sedan dess. Sportfiskarna har ca 35 anställda som på något sätt arbetar med restaurering av vattenmiljöer, främst restaurering av utdikade våtmarker, borttagande av vandringshinder och biotopvård. Sportfiskarna delar också ut 200 000 kr årligen till fiskevård, och vår erfarenhet är att det finns ett stort intresse och engagemang hos våra föreningar för att bidra i arbetet³. Vattendirektivet har sannolikt bidragit till detta genom sitt krav på friskare vattenmiljöer, och medel till restaurering har tillgängliggjorts i högre grad. Ovanstående är exempel på att ideella krafter redan idag ger ett viktigt bidrag till uppnåendet av vattendirektivets mål och miljömålet Ingen övergödning. Vattenvårdsarbetet skapar kontakter med de markägare som berörs, vilket ger bättre förutsättningar för ytterligare samarbeten kring vatten.

De bidrag som det civila samhället kan söka för att delta i vattenförvaltningsarbetet på olika sätt är ofta kortsiktiga projektmedel, och mycket tid måste läggas på ansökningar och redovisning. Att förbättra organisationernas möjligheter till att mera långsiktigt arbeta med vattenförvaltning och åtgärder som minskar övergödning skulle öka takten i åtgärdsarbetet. Att i högre grad involvera lokala föreningar och närboende i åtgärdsarbetet kan också stärka legitimiteten hos åtgärdena och ligger i linje med vattenförvaltningens idé om lokal förankring.

Vattenförvaltningens roll

Vattenförvaltningsutredningen lämnade i december 2019 sitt betänkande om en utvecklad vattenförvaltning till regeringen. I betänkandet förslås att vattenförvaltningsarbetet ska omorganiseras och att ansvaret ska förflyttas från vattenmyndigheterna till Havs- och vattenmyndigheten. Vattenförvaltningens problem ligger i den låga takten i åtgärdsarbetet, vilken riskerar att hejdas om man genomför en omorganisation i detta läge. Det har tagit många år att bygga upp en fungerande vattenförvaltning, och det vore kontraproduktivt att ändra om en organisation som efter lång tid är etablerad och fungerande. Omorganisationer brukar också leda till personalförflyttningar och kompetenstapp, och uppbyggnaden av en ny organisation kan ta lång tid. Vattenförvaltningen syftar ju till att direktivets mål ska nås till senast 2027, vilket redan idag är en stor utmaning eftersom endast 32 procent av vattenförekomsterna i vattendrag och 49 procent av vattenförekomsterna i sjöar uppnår god ekologisk status. Att med den stora utmaningen framför oss omorganisera när bristerna ligger på andra plan, vore inte klokt.

Sportfiskarna menar att det är bristen på finansiering och styrmedel, vilket i sin tur är en effekt av låga politiska ambitioner, som ligger bakom förseningen i genomförandet av direktivet. EU-

---

² Fiske 2005. En undersökning om svenskarnas fritidsfiske. Fiskeriverket i samarbete med SCB

³ <https://www.sportfiskarna.se/Om-oss/Aktuellt/ArticleID/7888/11-lokala-projekt-stottas-med-fiskevardsmedel>

kommissionen har under lång tid varit kritisk till Sveriges genomförande, men kritiken har inte rört vattenförvaltningens organisation utan istället bland annat det alltför generösa nyttjandet av undantag, den nationella lagstiftningens brister när det gäller att uppdatera vattenkraftens tillstånd, och den låga åtgärdstakten.

Ansvaret bör därför ligga kvar på vattenmyndigheterna och inte förflyttas till Havs- och vattenmyndigheten.

För Sportfiskarna,

Nils Ljunggren
Chef region Mitt

Christina Lindhagen
Sakkunnig vattenmiljöfrågor